

Lluís Balart Boigues

PALESTINA A LA REVISTA ULISSES CIBERNÈTIC UNA GUIA DE LECTUR

Ullisses cibernètic: una revista electrònica acadèmica

La revista en xarxa *Ullisses Cibernètic: coneixement i integració*¹ forma part del projecte Observatori EuroMed de Diàleg Intercultural i Drets Humans.² Aquest observatori es va crear l'any 2002 com a resultat d'un acord entre la Generalitat de Catalunya (Departament de Presidència, Secretaria de Relacions Exteriors) i el GIEM (Grup de Recerca del Gènere, la Interculturalitat i els Estudis Culturals Mediterranis) de la Universitat Rovira i Virgili³. La seva finalitat és el coneixement i l'anàlisi de les societats mediterrànies incidint en les transformacions, les interdependències i les línies culturals comunes a tota l'àrea, amb vocació de contribuir a la pau mitjançant el coneixement mutu i la formació. Té el propòsit de posar a l'abast d'un públic ampli els instruments d'anàlisi i de reflexió sobre el diàleg intercultural entre el nord i el sud de la Mediterrània com a element clau per a la defensa dels drets humans en els països de la regió.

Les activitats de l'Observatori són l'elaboració d'informes referents als drets humans i a la interculturalitat, la publicació de recerques dels seus membres o dels nodes corresponents que es puguin crear a altres punts mediterranis. En l'aspecte docent, té l'objectiu d'impartir cursos de doctorat, postgraus, *masters* i cursos monogràfics *on-line*, adreçats a estudiants universitaris de segon i tercer cicle i membres d'ONG, utilitzant els avantatges de la nova societat del coneixement i la informació en benefici de les persones dels països riberencs, a fi de fer d'Internet un instrument de treball que possibiliti el coneixement i l'apropament de la gent i els pobles, aprofitant la seva capacitat de difusió.

Ullisses cibernètic: coneixement i integració és l'eina de publicació d'articles de professors i estudiants, de divulgació de materials d'estudi i debat per als cursos de l'Observatori. Els articles s'hi publiquen en una de les llengües de treball de l'Observatori: anglès, castellà, català, francès i italià, en la pàgina que anomenem versió original. La versió anglesa conté l'*abstract* dels articles en aquesta llengua.

La seva línia editorial, definida per les finalitats de l'Observatori, es basa en el foment del coneixement crític de la societat civil, a promoure la reflexió sobre el diàleg entre cultures i la defensa dels drets humans en el marc del Mediterrani en un àmbit pluridisciplinar i plurinacional. S'ha creat directament com una revista electrònica, no té un antecedent publicat en el suport tradicional de paper, cosa que ha permès una major llibertat a l'hora de dissenyar els seus continguts, basant-se en la interactivitat, ja que, en trencar els rols tradicionals de l'emissor actiu i els receptors passius, els seus continguts esdevenen en canvi permanent, subjectes a la crítica dels lectors i a la revisió dels mateixos autors, si el progrés de la recerca pròpia els aconsella fer-ho, convertint-se en un espai d'intercanvi dinàmic allunyat de la concepció tancada dels articles que ha estat obligada per les publicacions tradicionals.

El Mediterrani: cooperació i conflicte

El marc geogràfic de referència és el Mediterrani, que constitueix la frontera sud d'Europa. Les polítiques europees adreçades a assolir l'estabilitat mediterrània es remunten a la cimera que es va fer a París l'any 1972, en la qual es va adoptar l'anomenada Política Global Mediterrània, que va facilitar l'establiment de contactes amb tots els denominats països tercers mediterranis, a excepció de Líbia i Albània, i es

Qalqilya. Foto: Mushir Abdelrahman.

va arribar a acords de cooperació tècnica i financera i concessions comercials. Aquesta política va tenir una vigència de vint anys, fins al 1992, que es va canviar per la Política Mediterrània Renovada, que va superar el model de relacions bilaterals i va preveure la millora de les condicions d'accés al mercat comunitari, va incrementar els ajuts financers i va establir noves modalitats de cooperació, així com, per primera vegada es feia referència al respecte als drets humans i als valors democràtics. El seu punt àlgid va ser la Conferència Euromediterrània que es va celebrar a Barcelona l'any 1998, en la qual es va aprovar la *Declaració de Barcelona*, on ja es va manifestar la necessitat de promoure un desenvolupament sostenible i equilibrat.

Però aquest procés s'ha trobat amb nombroses dificultats per prosperar, producte de la complexa realitat de la Mediterrània. A la visió ideal del Mediterrani com un espai únic, al qual no li cal cohesió ideològica perquè els seus límits són els de la cultura, es contraposa la realitat d'un espai fragmentat. La divisió més visible s'estableix entre un nord receptor de mà d'obra i un sud emissor de les persones que aspiren a cobrir la demanda. El paradigma d'un nord ric i un sud empobrit encobreix la realitat d'un procés de transvasament de població agrària cap al sector industrial i de serveis que s'estén no tan sols al nord africà sinó que arriba a regions subsaharianes, un cop que el camp europeu ha esgotat la seva capacitat de proporcionar excedents de població.

La realitat actual de l'àrea mediterrània és complexa. Ni les societats de cada país són homogènies, ni el nord és un tot igual, ni el sud és un espai indiferenciat. Ans al contrari, a Europa hi conviuen els països benestants de la Unió Europea amb els països sorgits de la divisió d'allò que va ser Iugoslàvia, que estan enfeinats en la seva reconstrucció (en una precària pau vigilada) i l'extrema pobresa d'Albània. Al sud, Egipte és l'eix que estableix la divisió entre el Magreb (l'orient àrab) i el Magrib (l'occident). Un Magrib que, malgrat la seva cohesió històrica, cultural i religiosa que li donen una unitat és incapaç de fer que l'UMA (Unió del Magrib Àrab) tingui una realitat efectiva més enllà de la formalitat de l'acta fundacional i les reunions periòdiques, a causa de les profundes rivalitats i diferències polítiques que mantenen els països que la formen.

Bona part dels conflictes mediterranis actuals tenen el seu origen en el procés històric, encara no tancat, d'articulació d'uns territoris que van formar part de l'imperi otomà fins la seva desintegració, i aleshores es van veure sotmesos a la voracitat colonialista de les potències occidentals⁴ que van voler ocupar el buit que deixava. Així mateix, Turquia, l'estat

que va prendre el relleu de l'imperi en descomposició, veu negada la seva europeïtat i es debat entre la laïcitat de l'elit i els sentiments islàmics de bona part de la població.

Però on el conflicte ha assolit les cotes més altes de violència ha estat a les terres que tanquen a llevant el Mediterrani. Porta d'entrada a les principals reserves de petroli del món, la creació de l'Estat d'Israel va representar l'exacerbació de les tensions en aquella zona, que des d'aleshores ha viscut una tensió militar constant.

Palestina a *Ulisses Cibernètic*

Entre els problemes que atrauen l'atenció dels autors a l'*Ulisses Cibernètic* la qüestió palestina ocupa un lloc destacat. Les persones que hi col·laboren aporten les seves reflexions sobre els diversos i múltiples aspectes del conflicte, sense la pressió de l'instant immediat que requereix la notícia periodística d'actualitat.

A la secció anomenada «Veus del Món» es recullen documents publicats en altres pàgines d'Internet que fan referència a temes mediterranis. S'hi han incorporat quatre documents que fan referència al conflicte entre Israel i Palestina. Dos són del Banc Mundial i analitzen la crisi i l'impacte econòmic que té per Palestina l'Intifada: *Twenty-seven Months-Intifada, cosures and Palestinian Economic Crisis* i *World Bank report on impact of Intifada*. Els altres dos es deuen a la Federació Internacional de Lligues de Drets de l'Home (FIDH), són *Les prisonniers palestiniens en Israël* i *Rapport. Opération «Mur de protection» Naplouse. Mission d'enquête conjointe Médecins du Monde-FIDH. Cisjordanie- 28 au 5 mai 2002*.

El dossier monogràfic que obre la revista està dedicat, en aquest primer número, a l'aigua, la carestia de la qual, per a usos de boca i agrícoles, és una preocupació comuna a totes les societats mediterrànies. Ferran Izquierdo, que és professor de Relacions Internacionals a la Universitat Autònoma de Barcelona, aborda la importància estratègica que adquireix el control dels recursos hídrics en el conflicte palestinoisraelià en un article que hi publica que es titula *Agricultura y carestia de agua en Israel y los Territorios Ocupados Palestinos*, basat en la seva tesi doctoral *Guerra y agua: objetivos y actitudes de los actores en el conflicto por Palestina*.⁵ Posa de manifest com a Palestina aquesta gran preocupació per la seva administració té una dimensió estratègica. Si es té present la gran demanda que genera l'agricultura, fa que a les zones àrides adquireixi una importància que va més enllà dels plantejaments purament econòmics. En el cas d'Israel i els territoris ocupats palestins, l'agricultura i la distribució de l'aigua a aquesta regió no

respon a una lògica econòmica sinó política. La carència extrema obliga a redefinir quin paper ha de jugar l'agricultura de regadiu en les economies israeliana i palestina. La colonització dels territoris palestins per Israel, la política de repressió i desestructuració econòmica a què està sotmesa la societat palestina, les relacions de dependència de l'economia palestina envers la israeliana han portat l'agricultura palestina a una greu situació de subdesenvolupament. L'autor conclou que el futur econòmic de la societat palestina només és possible amb la fi de l'ocupació i el retorn de la llibertat al poble palestí perquè pugui emprendre noves polítiques que permetin el seu desenvolupament, incloent el sector agrari, el que implicarà una redistribució dels recursos hídrics cap a un major consum palestí, ja que les actuals restriccions serveixen per protegir el desenvolupament econòmic i el benestar de la població israeliana i dels colons jueus en els territoris ocupats, un fet que és evident en el sector agrícola però, així que s'agreugi la carestia, s'ha de posar en evidència la demanda urbana i la industrial.

El professor de la Universitat de Lovaina Bichara Khader, membre del Grup de Savis per al Diàleg Cultural de la Presidència de la Comissió Europea, ofereix la seva visió del desenvolupament històric del conflicte a l'article titulat: *Los Palestinos: un pueblo martirizado por la Historia*. Aquest article, que l'autor ha escrit originalment en castellà, es publica a la secció que s'anomena «Ciutadania europea i mediterrània». L'autor es remunta a la fi del mandat britànic sobre Palestina que és quan es va posar en peu un procés de transformació d'aquest espai en un territori ocupat per jueus, la culminació del qual va ser la creació de l'Estat d'Israel el 15 de maig de 1948, per una resolució de les Nacions Unides del 27 de novembre de 1947. Destaca el llarg període en el qual els israelians es van beneficiar de la complaença internacional, malgrat que, en els darrers vint anys i principalment a Europa, s'ha anat canviant aquesta visió, en part com a conseqüència de la resistència del poble palestí. Es lamenta que sovint s'intenta comprendre una qüestió tan sensible descrivint tan sols la gènesi del conflicte, el discurs polític o l'actuació dels actors, ignorant la seva dimensió sociològica, l'aproximació a com afecta a les persones. Del conflicte palestinoisraelià sovint no es comprèn la tragèdia humana: «*Palestina es más un "problema" que un "pueblo" parecido a otros pueblos del mundo, con sus sueños y aspiraciones, miedos y frustraciones, cohesiones y fracturas*».

El mateix autor publica un altre article, en aquest cas en francès, titulat *Nakba, Naksa, Nahda: mémoire et histoire de la Pales-*

tine. 1903-2003 que s'ha publicat en la secció «Diversitat». *Nakba* és la gran catàstrofe que es va abatre sobre Palestina amb la creació de l'Estat d'Israel. *Naksa* és la catàstrofe, encara més gran, que va ser la guerra dels sis dies de 1967, i *Nahda* és el «no-res», la invivibilitat i l'anonimat del combatent insurgent però que, alhora, ofereix la branca d'olivera al seu opressor. L'article té tres parts, suggerides pel títol. La primera exposa els intents i els projectes dels dirigents sionistes, abans i després de la creació de l'Estat d'Israel, de sepulturar la memòria palestina i de presentar el sionisme com un messianisme benivolent. La segona part es basa en treballs dels politòlegs i historiadors israelians i palestins que, després de trenta anys, treballen en una altra escriptura de la història, contribuint magistralment a desterrar de la memòria palestina la història oficial dels vencedors. A la tercera part destaca la importància que té per als palestins reviu la seva memòria, sense deixar-se enxampar per ella, els proposa de superar els dolors del passat per fer un futur compartit.

La visió que s'ofereix a *Ulisses Cibernètic: coneixement i integració* de Palestina no és completa ni dona les respostes que puguin solucionar l'enfrontament. Pretén aprofundir en alguns aspectes dels molts que formen la confrontació que sustenta el conflicte, per proposar avançar per camins de pau i diàleg basats en el coneixement i el respecte mutu.

LLUÍS BALART BOIGUES
Cap de redacció d'*Ulisses Cibernètic*

Notes

1. L'adreça de la pàgina web és <<http://www.humanrights-observatory.net/revista/portada.html>>
2. Vegeu <<http://www.humanrights-observatory.net/>>
3. Per a més informació es pot consultar la següent pàgina web: <<http://www.urv.es/centres/Grups/grg/presentacio.htm>>
4. Vegeu SEGURA I MAS, Antoni: *El món àrab actual*, Eumo Editorial/Universitat de Girona, Vic, 1997, pàg. 20.
5. La tesi es pot trobar íntegra a: <<http://www.tdx.cesca.es/TDCat-0221105-210631/#documents>>

